

UNIVERSITATEA BABES-BOLYAI CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE DREPT

COOPERAREA JUDICIARĂ INTERNAȚIONALĂ
ÎN MATERIE PENALĂ
(cuprins și rezumat)

Conducător de doctorat,
Prof. dr. Gheorghică Mateuț

Doctorand,
Mihaela Vasiescu

CLUJ-NAPOCA
2013

Cuvinte cheie: cooperare judiciară, asistență judiciară, extrădare, mandat european de arestare, transfer de proceduri, transferarea persoanelor condamnate, recunoașterea hotărârilor străine, recunoaștere reciprocă, remitere, predare, instrument internațional, tratat, convenție, acord, decizie-cadru, decizie, certificat, stat solicitant, stat solicitat, stat emitent, stat de executare, autoritate centrală, autoritate judiciară, proceduri penale, persoană urmărită, persoană solicitată, resortisant, pedeapsă, măsură privativă de libertate, sancțiune pecuniară, condamnare, hotărâre.

CUPRINS

Abrevieri și acronime.....	11
Capitolul I. Noțiuni introductive.....	13
1. Considerații generale privind cooperarea judiciară internațională în materie penală.....	13
2. Principiile cooperării judiciare internaționale în materie penală.....	16
3. Izvoarele cooperării judiciare internaționale în materie penală.....	34
4. Formele particulare ale cooperării judiciare internaționale în materie penală.....	40
5. Domeniul obiectiv al cooperării judiciare internaționale în materie penală.....	40
6. Domeniul subiectiv al cooperării judiciare internaționale în materie penală.....	41
Capitolul II. Extrădarea.....	57
1. Considerații generale asupra extrădării.....	57
1.1. Noțiune. Evoluție.....	57
1.2. Izvoare.....	63
2. Principii.....	72
3. Clasificare.....	80
4. Extrădarea pasivă.....	82
4.1. Condițiile extrădării pasive.....	82
4.1.1. Condițiile de formă.....	83
4.1.2. Condițiile de fond.....	87
4.1.2.1. Condiții privind persoana extrădabilă.....	88
4.1.2.2. Condiții privind infracțiunea și pedeapsa.....	97
4.1.2.3. Condiții privind salvagardarea drepturilor și libertăților fundamentale.....	108
4.1.2.4. Condiții privind competența.....	120
4.1.2.5. Condiții privind exercitarea acțiunii penale.....	122
4.1.2.6. Exercițarea acțiunii penale de către statul solicitat.....	128
4.2. Procedura extrădării pasive.....	131
4.2.1. Procedura în fața Ministerului Justiției.....	133

4.2.2. Procedura în fața procurorului.....	136
4.2.3. Procedura în fața instanței.....	140
4.2.3.1. Arestarea provizorie.....	142
4.2.3.2. Procedura de soluționare a cererii de extrădare.....	158
4.2.3.2.1. Extrădarea voluntară.....	159
4.2.3.2.2. Extrădarea simplificată.....	161
4.2.3.2.3. Extrădarea obișnuită.....	162
4.2.3.3. Soluționarea cererii de extrădare.....	164
4.3. Efectele extrădării din România.....	167
4.4. Tranzitul.....	174
5. Extrădarea activă.....	175
5.1. Condițiile extrădării active.....	175
5.2. Procedura extrădării active.....	176
5.2.1. Emiterea și difuzarea mandatului de urmărire internațională.....	177
5.2.2. Întocmirea și transmiterea cererii de extrădare.....	179
5.2.3. Retragera cererii de extrădare.....	183
5.3. Efectele extrădării în România.....	184
6. Regula specialității.....	185
7. Rejudecarea cauzei după extrădare sau predare.....	187
7.1. <i>Dreptul acuzatului de a compărea la propriul proces.</i> ...	187
7.2. Dreptul la o nouă judecată în cazul extrădării sau predării unei persoane judecate <i>in absentia</i>	189
7.3. Garanții interne. Rejudecarea în caz de extrădare sau predare...	191
7.3.1. Natura juridică.....	192
7.3.2. Motivul rejudecării.....	195
7.3.3. Titularul cererii de rejudecare.....	200
7.3.4. Termenul de introducere a cererii de rejudecare.....	201
7.3.5. Instanța competentă.....	201
7.3.6. Procedura de judecată.....	201
7.3.6.1. Admisibilitatea în principiu.....	202
7.3.6.2. Judecata după admiterea în principiu.....	205
7.3.7. Concursul cu alte căi de atac.....	208
Capitolul III. Mandatul european de arestare.....	209
1. Considerații generale asupra mandatului european de arestare.....	209
2. Aplicarea dispozițiilor privind mandatul european de arestare.....	220
3. Obiectul mandatului european de arestare.....	227
4. Emiterea mandatului european de arestare în lumina deciziei-cadru și a Legii nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în	

materie penală.....	228
4.1. Condiții.....	228
4.1.1. Condiția preexistentă.....	228
4.1.2. Condiții de fond.....	229
4.1.3. Condiții de formă.....	232
4.2. Procedura emiterii mandatului european de arestare.....	239
4.3. Transferul temporar și audierea persoanei solicitate în timpul executării mandatului european de arestare.....	246
4.4. Retragera mandatului european de arestare.....	248
4.4.1. Motivele retragerii.....	248
4.4.2. Procedura retragerii.....	251
4.4.3. Efectele retragerii.....	251
5. Executarea mandatului european de arestare în lumina deciziei-cadru și a Legii nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală.....	252
5.1. Condiții.....	252
5.1.1. Motive de refuz obligatoriu.....	253
5.1.2. Motive de refuz facultativ.....	265
5.1.3. Condiții speciale ale executării.....	285
5.2. Procedura executării mandatului european de arestare.....	293
5.2.1. Competențe.....	293
5.2.2. Procedura în fața procurorului.....	293
5.2.2.1. Proceduri prelabile.....	294
5.2.2.1.1. Traducerea mandatului european de arestare. ...	294
5.2.2.1.2. Informații suplimentare.....	294
5.2.2.1.3. Identificarea, căutarea, localizarea și prinderea persoanei solicitate.....	295
5.2.2.2. Reținerea persoanei solicitate.....	298
5.2.2.3. Sesizarea curții de apel	300
5.2.3. Procedura în fața instanței.....	300
5.2.3.1. Procedura în caz de urgență.....	301
5.2.3.2. Procedura în cazul primirii mandatului european de arestare.....	302
5.2.3.2.1. Procedura în cazul în care persoana solicitată consimte la predare.....	303
5.2.3.2.2. Procedura în cazul în care persoana solicitată nu consimte la predare.....	304
5.2.3.2.3. Predarea temporară sau luarea declarației persoanei solicitate.....	311

5.2.3.3. Măsuri provizorii.....	313
5.3. Efectele executării mandatului european de arestare.....	324
5.3.1. Predarea persoanei solicitate.....	324
5.3.2. Remiterea de obiecte.....	332
6. Principiul specialității.....	332
7. Tranzitul.....	339
Capitolul IV. Transferul de proceduri în materie penală.....	341
1. Noțiune. Izvoare.....	341
2. Transferul de proceduri în lumina Convenției din 1972 și a Legii nr. 302/2004.....	346
2.1. Condițiile transferului de proceduri.....	348
2.1.1. Condiții de formă.....	349
2.1.2. Condiții de fond.....	351
2.1.2.1. Competența statului solicitat.....	351
2.1.2.2. Dubla incriminare.....	352
2.1.2.3. Incidența indicatorilor prevăzuți de art. 8 din Convenția din 1972 sau de art. 124 din Legea nr. 302/2004.	353
2.2. Procedura transferului.....	362
2.2.1. Transferul procedurilor penale din România.....	363
2.2.1.1. Procedura în faza de urmărire penală.....	363
2.2.1.2. Procedura în faza de judecată.....	365
2.2.2. Transferul procedurilor penale în România.....	369
2.2.2.1. Procedura în cazul cererii de transfer al urmăririi penale.....	369
2.2.2.2. Procedura în cazul cererii de transfer al judecării.....	370
2.2.2.3. Soluționarea cererii privind transferul de proceduri.....	372
2.2.2.4. Măsuri provizorii.....	375
2.3. Efectele transferului de proceduri.....	378
2.3.1. Efectele pentru statul român solicitant.....	378
2.3.1.1. Efecte provizorii.....	378
2.3.1.2. Efecte definitive.....	381
2.3.2. Efectele pentru statul român solicitat.....	383
3. Proceduri paralele deschise de două sau mai multe state.....	387
Capitolul V. Recunoașterea hotărârilor penale străine.....	393

1. Noțiune. Evoluție.	393
2. Recunoașterea și executarea hotărârilor penale și a actelor judiciare în lumina Legii nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală.....	415
2.1. Obiectul recunoașterii și executării.....	416
2.2. Recunoașterea și executarea în România a hotărârilor penale și a actelor judiciare străine.....	418
2.2.1. Condițiile recunoașterii în România a hotărârilor penale și a actelor judiciare străine.	418
2.2.1.1. Condiții de formă.....	419
2.2.1.2. Condiții de fond.....	419
2.2.2. Procedura recunoașterii în România a hotărârilor penale și a actelor judiciare străine.....	426
2.2.2.1. Procedura recunoașterii pe cale principală.....	426
2.2.2.2. Procedura recunoașterii pe cale incidentală.....	433
2.2.3. Efectele recunoașterii în România a hotărârilor penale și actelor judiciare străine.....	435
2.2.4. Încetarea executării.....	437
2.3. Recunoașterea și executarea în străinătate a hotărârilor penale române.....	438
2.3.1. Condiții de fond pentru solicitarea de către statul român a recunoașterii și executării unei hotărâri penale pronunțate în România.....	438
2.3.2. Procedura solicitării recunoașterii și executării hotărârii penale române într-un stat străin.....	440
2.3.3. Efectele recunoașterii și executării hotărârii penale române într-un stat străin.....	441
3. Recunoașterea hotărârilor penale pronunțate de statele membre ale Uniunii Europene.....	441
3.1. <i>Decizia-cadru nr. 2003/577/JAI a Consiliului din 22 iulie 2003 relativă la executarea în Uniunea Europeană a ordinelor de indisponibilizare a bunurilor și a mijloacelor materiale de probă</i>	442
3.2. Decizia-cadru 2006/783/JAI a Consiliului din 6 octombrie 2006 privind aplicarea principiului recunoașterii reciproce la ordinele de confiscare.....	442
3.3. Decizia-cadru 2005/214/JAI a Consiliului din 24 februarie 2005 privind aplicarea principiului recunoașterii reciproce	

sancțiunilor pecuniare.....	442
3.3.1. Emiterea și transmiterea hotărârii.....	446
3.3.2. Efectele transmiterii hotărârii.....	447
3.3.3. Recunoașterea și executarea de către autoritățile judiciare române a hotărâri prin care s-a aplicat o sancțiune pecuniară.....	448
3.3.4. Efectele recunoașterii hotărârii prin care s-a dispus o sancțiune pecuniară.....	455
3.3.5. Informări.....	457
3.4. Decizia-cadru 2008/909/JAI a Consiliului din 27 noiembrie 2008 privind aplicarea principiului recunoașterii reciproce în cazul hotărârilor judecătorești în materie penală care impun pedepse sau măsuri privative de libertate în scopul executării lor în Uniunea Europeană.....	457
3.5. Decizia-cadru 2008/947/JAI a Consiliului din 27 noiembrie 2008 privind aplicarea principiului recunoașterii reciproce în cazul hotărârilor judecătorești și al deciziilor de probațiune în vederea supravegherii măsurilor de probațiune și a sancțiunilor alternative.....	457
3.5.1. Emiterea și transmiterea unei hotărâri judecătorești sau, după caz, a unei decizii de suspendare condiționată a executării pedepsei.....	464
3.5.2. Recunoașterea și executarea unei hotărâri judecătorești sau, după caz, a unei decizii de suspendare condiționată a executării pedepsei.....	465
3.5.3. Efectele transmiterii și ale recunoașterii hotărârii judecătorești sau a deciziei de probațiune.....	471
3.6. Decizia-cadru 2009/829/JAI a Consiliului din 23 octombrie 2009 privind aplicarea, între statele membre ale Uniunii Europene, a principiului recunoașterii reciproce în materia deciziilor privind măsurile de supraveghere judiciară ca alternativă la arestarea preventivă.....	475
3.6.1. Emiterea și transmiterea unei decizii privind măsuri de supraveghere judiciară.....	478
3.6.2. Recunoașterea și executarea unei decizii privind măsuri de supraveghere judiciară.....	479
3.6.3. Efectele transmiterii și ale recunoașterii deciziei privind măsurile de supraveghere judiciară.....	484
Capitolul VI Transferul persoanelor condamnate.....	489

1. Justificarea instituției.....	489
2. Transferarea persoanelor condamnate în lumina Convenției din 1983 și a Legii nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală.....	494
2.1. Condițiile transferului.....	499
2.1.1. Condiții de formă.....	499
2.1.2. Condiții de fond.....	500
2.2. Procedura.....	508
2.2.1. Transferul unei persoane condamnate spre un stat străin... ..	509
2.2.1.1. Procedura în fața Ministerului Justiție.....	510
2.2.1.2. Procedura în fața autorităților judiciare.....	510
2.2.1.2.1. Procedura în fața procurorului.....	511
2.2.1.2.2. Procedura în fața instanței de judecată	515
2.2.1.3. Preluarea executării condamnării.....	519
2.2.2. Transferul unei persoane condamnate spre România.....	520
2.2.2.1. Procedura în fața Ministerului Justiției.....	520
2.2.2.2. Procedura în fața procurorului.....	522
2.2.2.3. Procedura în fața instanței judecătorești.....	522
2.3. Efectele transferului.....	526
2.3.1. Efectele pentru statul de condamnare.....	526
2.3.2. Efectele pentru statul de executare.....	528
2.3.2.1. Continuarea executării.....	528
2.3.2.2. Conversiunea condamnării.....	530
2.3.2.2.1. Adaptarea sancțiunii.....	530
2.3.2.2.2. Schimbarea condamnării.....	531
2.3.3. Tranzitul.....	534
2.4. Încetarea executării.....	536
3. Reguli aplicabile între statele membre ale Uniunii Europene, în temeiul deciziei-cadru 2008/909/JAI a Consiliului din 27 noiembrie 2008.....	538
Capitolul VII Asistența judiciară internațională în materie penală.	555
1. Noțiunea și izvoarele asistenței judiciare internaționale în materie penală.....	555
2. Domeniul de aplicare a asistenței judiciare internaționale în materie penală.....	568
3. Condițiile formale ale asistenței judiciare internaționale în materie penală.....	572
4. Forme particulare ale asistenței judiciare internaționale în materie penală.....	582

4.1. Comisia rogatorie internațională.....	583
4.1.1. Noțiuni.....	583
4.1.2. Obiectul comisiei rogatorii internaționale.....	584
4.1.3. Procedura aplicabilă.....	587
4.1.4. Reguli speciale.....	603
4.1.4.1. Perchezițiile. Ridicarea de obiecte sau înscrisuri. Sechestrele.....	603
4.1.4.1.1. Dubla incriminare. Compatibilitatea actului cu legea statului solicitat.....	603
4.1.4.1.2. Decizia-cadru nr. 2003/577/JAI din 22 iulie 2003 a Consiliului relativă la executarea în Uniunea Europeană a ordinelor de indisponibilizare a bunurilor și a mijloacelor materiale de probă.....	605
4.1.4.1.3. Decizia-cadru 2006/783/JAI din 6 octombrie 2006 a Consiliului privind aplicarea principiului recunoașterii reciproce la ordinele de confiscare.....	618
4.1.4.2. Interceptările și înregistrările audio și video.....	630
4.2. Notificarea actelor de procedură care se întocmesc ori se depun într-un proces penal.....	638
4.2.1. Noțiuni.....	638
4.2.2. Procedura aplicabilă.....	638
4.3. Ascultarea martorilor, a experților și a persoanelor urmărite prin mijloace alternative comisiei rogatorii.....	642
4.3.1. Aspecte generale.....	642
4.3.2. Înfațișarea în statul solicitant a martorilor sau a experților.....	643
4.3.3. Transferul temporar, pe teritoriul statului solicitant, al persoanelor deținute.....	645
4.3.3.1. Condiții formale.....	646
4.3.3.2. Condiții de fond.....	647
4.3.3.3. Procedura transferului.....	648
4.3.3.4. Efectele transferului.....	650
4.3.3.5. Tranzitul.....	651
4.3.4. Transferul temporar, pe teritoriul statului solicitat, al persoanelor deținute.....	651
4.3.5. Audierile prin videoconferință și teleconferință.....	652
4.3.5.1. Audierile prin videoconferință.....	653
4.3.5.1.1. Condițiile efectuării audierilor prin videoconferință.....	655
4.3.5.1.2. Procedura ascultării prin videoconferință.....	658

4.3.5.2. Audierile prin teleconferință.....	660
4.4. Livrările supravegheate.....	661
4.5. Supravegherea transfrontalieră.....	664
4.5.1. Condițiile supravegherii transfrontaliere.....	665
4.5.2. Procedura supravegherii transfrontaliere.....	666
4.6. Anchetele sub acoperire.....	668
4.7. Echipele comune de anchetă.....	671
4.8. Informațiile asupra conturilor și a tranzacțiilor bancare.	
Supravegherea tranzacțiilor bancare.....	677
4.8.1. Informațiile asupra conturilor bancare.....	678
4.8.2. Informațiile asupra tranzacțiilor bancare.....	680
4.8.3. Supravegherea tranzacțiilor bancare.....	680
4.9. Cazierul judiciar și informațiile privind hotărârile	
de condamnare.....	681
4.10. Transmiterea spontană de informații.....	687
Bibliografie.....	689

REZUMAT

1. Obiectul și scopul cercetării

Frontierele și distanțele nu mai sunt demult un obstacol în calea criminalității și, pentru a se sustrage justiției, infractorii par să speculeze cu multă dibăcie tarele anumitor sisteme de drept și neputințele lor instituționale. Clasicele proceduri de cooperare internațională în materie penală nu mai reușeau să facă față în mod adecvat acestui flagel, astfel că statele au fost provocate să gândească și să implementeze cu rezeziune mecanisme suplimentare și eficiente menite să contracareze formele grave și în continuă expansiune ale infracționalității. În acest context, politicile de cooperare internațională, în general, și de cooperare judiciară internațională, în special, au cunoscut în ultimii ani transformări spectaculoase, fiind adaptate continuu ca să răspundă cu succes luptei împotriva criminalității transnaționale. În acest fel, frontierele și distanțele par să nu mai fie o problemă nici în calea înfăptuirii justiției.

Prezentul demers științific îl consacra cooperării judiciare internaționale în materie penală, din perspectiva instrumentelor internaționale la care România este parte și a legislației naționale pertinente, urmărind să surprind evoluțiile și perspectivele principalelor forme specifice acestui domeniu, precum și implicațiile și dificultățile practice ale acestora ivite în fața autorităților judiciare. În această finalitate, am utilizat metodele

de cercetare consacrate, în special: metoda documentației, metoda logică, metoda comparativă, metoda aplicativă și pe cea a analizării procesului cazuistic.

Lucrarea de față o dedic cu precădere cooperării internaționale orizontale, care se dezvoltă în materie penală între state. Celelalte două dimensiuni ale cooperării internaționale: cooperarea verticală, care se naște între state și tribunale penale internaționale, și cooperarea polițienească, derulată între organele polițienești, nu le voi atinge de această dată, decât cu titlu secvențial atunci când se află în conexiune nemijlocită cu cooperarea judiciară. Aceasta, întrucât multitudinea, complexitatea și specificul actelor normative care guvernează cele trei dimensiuni ale cooperării internaționale, precum și ineditul problemelor practice pe care fiecare dintre acestea îl scoate la iveală pledează pentru abordarea lor cât mai detaliată, ceea ce nu ar fi posibil în limitele prezentei lucrări. Cooperarea verticală și cea polițienească rămân astfel rezervate altui prilej.

2. Structura lucrării

Lucrarea este structurată în șapte capitole.

În primul capitol, cu titlu introductiv, am prezentat noțiunea, principiile specifice, natura izvoarelor, formele și domeniile -obiectiv și subiectiv- ale cooperării judiciare internaționale în materie penală.

În următoarele șase capitole am analizat distinct principalele forme de cooperare judiciară internațională. Structura fiecărui capitol este în principiu unitară, cuprinzând noțiunile introductive și izvoarele particulare ale formei de cooperare judiciară tratate, condițiile de formă și de fond, procedurile solicitării și executării diverselor cereri de cooperare judiciară, precum și efectele pe care le atrage recurgerea la o formă sau alta de cooperare

judiciară. Separat de mandatul european de arestare, în cazul altor mecanisme de cooperare judiciară, am analizat deciziile-cadru, atât cele transpuse în dreptul intern, cât și cele care așteaptă să fie încorporate în legislația națională și care, în spațiul Uniunii Europene, sunt menite să dea viață principiului recunoașterii reciproce. Este vorba de:

-Decizia-cadru nr. 2003/577/JAI din 22 iulie 2003 relativă la executarea în Uniunea Europeană a ordinelor de indisponibilizare a bunurilor și a mijloacelor materiale de probă;

-Decizia-cadru 2006/783/JAI din 6 octombrie 2006 privind aplicarea principiului recunoașterii reciproce la ordinele de confiscare;

-Decizia-cadru 2005/214/JAI a Consiliului din 24 februarie 2005 privind aplicarea principiului recunoașterii reciproce sancțiunilor pecuniare;

-Decizia-cadru 2009/299/JAI a Consiliului din 26 februarie 2009, de modificare a Deciziilor-cadru 2002/584/JAI, 2005/214/JAI, 2006/783/JAI, 2008/909/JAI și 2008/947/JAI, de consolidare a drepturilor procedurale ale persoanelor și de încurajare a aplicării principiului recunoașterii reciproce cu privire la deciziile pronunțate în absența persoanei în cauză de la proces;

-Decizia-cadru 2008/909/JAI a Consiliului din 27 noiembrie 2008 privind aplicarea principiului recunoașterii reciproce în cazul hotărârilor judecătorești în materie penală care impun pedepse sau măsuri privative de libertate în scopul executării lor în Uniunea Europeană;

-Decizia-cadru 2008/947/JAI a Consiliului din 27 noiembrie 2008 privind aplicarea principiului recunoașterii reciproce în cazul hotărârilor judecătorești și al deciziilor de probațiune în vederea supravegherii măsurilor de probațiune și a sancțiunilor alternative;

-Decizia-cadru 2009/829/JAI a Consiliului din 23 octombrie 2009 privind aplicarea, între statele membre ale Uniunii Europene, a principiului

recunoașterii reciproce în materia deciziilor privind măsurile de supraveghere judiciară ca alternativă la arestarea preventivă.

În concret, în capitolul al doilea, în șapte secțiuni, am tratat chestiunile teoretice și practice pe care le implică extrădarea -cea mai cunoscută formă de cooperare judiciară, ale cărei origini au apărut încă din antichitate. În esență, extrădarea se înfățișează ca angajament juridic convenit între două state suverane, de a livra o persoană în puterea statului solicitant, în scopul urmăririi ei penale sau pentru executarea unei sancțiuni privative de libertate. Deși inițial ancorat principiilor clasice ale dublei incriminări, neextrădării propriilor naționali și neextrădării pentru infracțiuni politice și militare, în fața provocărilor pe care le-au dezvoltat formele noi de criminalitate, dreptul extrădării a cunoscut treptat importante transformări, statele democratice fiind dispuse, cu o anumită rețineră și în anumite condiții, să-și extrădeze proprii cetățeni, să îmblânzească obstacolul rigid al dublei incriminări și să excludă infracțiunile politice și militare dintre clauzele de neextrădare. Totodată, deși intervenția politicului în procedura extrădării nu a fost pe deplin abandonată, un rol important le este recunoscut instanțelor de judecată -garanți siguri ai respectării drepturilor omului și a libertăților fundamentale. În România, odată cu revizuirea în 2003 a Constituției, neextrădarea propriilor naționali nu mai este o regulă absolută, iar hotărârea finală asupra extrădării aparține întotdeauna instanței de judecată.

Capitolul al treilea, structurat în șapte secțiuni, este consacrat mandatului european de arestare -prima concretizare la nivelul Uniunii Europene a principiului recunoașterii reciproce și primul instrument de succes care a înlocuit procedurile îndelungate și dificile ale extrădării cu un mecanism suplu și rapid de predare între statele membre. Dacă extrădarea

este calificată instituția regină a cooperării judiciare, cu siguranță mandatul european de arestare, în cei nouă ani de existență, și-a câștigat statutul de rege al cooperării judiciare europene. Mandatul european de arestare este un titlu judiciar de arestare și remitere a unei persoane căutate, fie în vederea supunerii ei procedurilor penale în curs, fie pentru executarea unei pedepse ori măsuri de siguranță privative de libertate. Conceput în acest fel, mandatul european de arestare este menit să înlăture o parte din carențele majore ale extrădării, atât prin limitarea motivelor de refuz al predării, cât și prin crearea unei proceduri de remitere operative și în întregime judiciare. Dar, întrucât comportă finalități identice extrădării, fiind doar temperate condițiile de formă și cauzele de refuz și înlocuită complexitatea procedurii cu un sistem simplu și rapid de predare, mandatul european de arestare reprezintă, în fapt, o extrădare simplificată. În orice caz, patru elemente importante disting în mod cert extrădarea de mandatul european de arestare: „depolitizarea” acestui mecanism de cooperare, renunțarea la regula neextrădării propriilor naționali, abandonul parțial al dublei incriminări și scoaterea infracțiunilor politice și militare dintre motivele de refuz al predării.

În capitolul al patrulea, pe parcursul a trei secțiuni am abordat transferul procedurilor penale. În esență, transferul procedurilor penale este mecanismul de cooperare judiciară internațională prin intermediul căruia statul solicitant renunță, în anumite condiții, la procedurile represive declanșate sub jurisdicția sa și le transmite statului solicitat, iar acesta din urmă le primește și le continuă. Tratat inițial ca auxiliar al extrădării, menit să pună în practică regula *aut dedere aut judicare*, în timp, transferul de proceduri s-a impus ca o formă de cooperare judiciară internațională de sine-stătătoare, care imprimă soluții adecvate și fiabile atât pentru evitarea riscului

unei duble sancționări pentru aceeași conduită infracțională și pentru reglarea conflictelor internaționale de competență, cât și pentru resocializarea infractorilor.

Capitolul al cincilea, structurat în trei secțiuni, este dedicat recunoașterii hotărârilor penale străine. Recunoașterea hotărârii străine impune asimilarea în ordinea juridică a unui stat a acelei hotărâri în aceeași manieră ca o hotărâre pronunțată de autoritățile judiciare ale statului respectiv și acceptarea efectelor juridice ale acesteia, în egală măsură cu ale hotărârii judecătorești interne, în ciuda diferențelor existente între cele două ordine de drept, precum și executarea sa. În materie penală, recunoașterea hotărârilor străine este una dintre cele mai controversate și delicate forme de cooperare judiciară internațională, izbindu-se la origini în principal de două obstacole majore: principiul suveranității și al dublei incriminări.

Evoluțiile conceptelor și principiilor născute în spațiul european și-au pus amprenta negreșit și asupra modalității de abordare a mecanismului recunoașterii hotărârilor penale pronunțate în statele membre. Dacă recunoașterea hotărârilor penale străine nu era un obiectiv nou în sânul Uniunii Europene, conceptul de *recunoaștere reciprocă* a hotărârilor penale a dobândit valoare de principiu al cooperării judiciare și valențe noi, originale și revoluționare, odată cu Summit-ul extraordinar de la Tampere din 15 și 16 octombrie 1999, fiind ridicat la rangul de “piatra unghiulară” a cooperării judiciare internaționale. Sub această nouă dimensiune, recunoașterea reciprocă presupune ca o hotărâre penală pronunțată de o autoritate a unui stat membru să producă aceleași efecte juridice în toate celelalte state ale Uniunii Europene, fără să fie subordonată unor formalități inutile sau vreunei condiții de conformitate cu ordinea juridică a statului care o primește.

În strânsă legătură cu recunoașterea hotărârilor penale străine vine transferul persoanelor condamnate, mecanism pe care l-am abordat în capitolul al șaselea, structurat în trei secțiuni. Prin intermediul acestei forme de cooperare judiciară internațională, în scopul favorizării reinsertiei sociale, o persoană condamnată pe teritoriul unui stat la o pedeapsă sau o măsură privativă de libertate execută acea sancțiune într-un alt stat, în mediul său social și familial. Principalul instrument internațional, care guvernează transferul persoanelor condamnate și care s-a bucurat de un real succes în rândul statelor membre, dar și terțe ale Consiliului Europei, este Convenția asupra transferării persoanelor condamnate, deschisă spre semnare la Strasbourg la data de 21 martie 1983. Astfel, o parte însemnată a acestui capitol am alocat-o analizării condițiilor și a procedurii transferului prin prisma Convenției din 1983 și a Protocolului său adițional, care au fost fidel preluate de legiuitorul român.

Odată cu evoluțiile pe care le-a marcat principiul recunoașterii reciproce la nivelul Uniunii și în conformitate cu Programul de măsuri pentru punerea în aplicare a principiului recunoașterii reciproce a hotărârilor judecătorești în materie penală, adoptat la 29 noiembrie 2000 și cu Programul de la Haga privind consolidarea libertății, securității și justiției în Uniunea Europeană din 10 mai 2005, a devenit tot mai necesară instituirea unor mecanisme moderne de recunoaștere reciprocă a hotărârilor definitive care implică privarea de libertate și aplicarea extinsă a principiului transferării persoanelor condamnate, astfel încât să includă și persoanele rezidente într-un stat membru. În același timp, se arăta din ce în ce mai pregnantă necesitatea dezvoltării cooperării prevăzute în instrumentele Consiliului Europei privind transferarea persoanelor condamnate. Aceasta s-a impus cu atât mai mult cu cât nici Convenția din 1983 și nici Protocolul

adițional la această convenție nu impun o obligație de principiu privind preluarea persoanelor condamnate în scopul executării pedepsei. În plus, în temeiul Convenției din 1983, persoanele condamnate pot fi transferate doar statului de cetățenie al acestora și doar cu consimțământul lor, or implicării condamnatului în procedură nu ar trebui să i se mai acorde o importanță predominantă. Protocolul adițional la convenție permite transferarea fără consimțământul persoanei, sub rezerva anumitor condiții, însă acest protocol nu a fost ratificat de către toate statele membre. În acest context, a fost adoptată Decizia-cadru 2008/909/JAI a Consiliului din 27 noiembrie 2008 privind aplicarea principiului recunoașterii reciproce în cazul hotărârilor judecătorești în materie penală care impun pedepse sau măsuri privative de libertate în scopul executării lor în Uniunea Europeană. Dispozițiile acestei decizii-cadru, încă netranspuse în legislația internă, le-am analizat pe larg în ultima parte a capitolului al șaselea.

Ultimul capitol, structurat în patru secțiuni, l-am consacrat asistenței judiciare minore, domeniu care, alături de recunoașterea reciprocă a hotărârilor penale, a cunoscut în ultima perioadă cele mai vizibile inovații în câmpul cooperării judiciare internaționale în materie penală.

Aceste progrese se resimt, pe de o parte, în abandonarea unor reguli tradiționale vehiculate în practicile de cooperare. Astfel, regula transmiterii cererilor mijlocit prin interediul autorităților centrale, a fost răsturnată și înlocuită între statele membre ale Uniunii Europene cu aceea a transmiterii lor directe de la autoritate judiciară, la autoritate judiciară. Totodată, principiului *locus regit actum*, care guverna executarea cererilor de asistență judiciară, i-a scăzut tot mai mult din importanță și i s-au adus semnificative ameliorări, pentru a preîntâmpina anumite probleme privind valabilitatea actului ori a măsurii dispuse de statul solicitat, ivite în statul solicitant, în

special din cauza diferențelor dintre cele două sisteme de drept. În acest context, instrumentele internaționale pertinente au lăsat loc principiului *forum regit actum*, după care cererile de asistență judiciară se vor putea executa potrivit formalităților sau procedurilor prescrise în dreptul statului solicitant. În același timp, în paralel dau posibilitatea autorităților judiciare ale statului solicitat să încuviințeze participarea la executarea comisiei rogatorii a autorităților indicate de statul solicitant, precum și a părților, ori a avocaților sau a mandatarilor acestora.

Pe de altă parte, alături de comisiile rogatorii clasice, notificarea actelor de procedură, transferul personalor deținute pe teritoriul statului solicitant, cazierile judiciare, în domeniul asistenței judiciare au apărut forme noi, moderne și sofisticate uneori, cum sunt: audierile prin videoconferință și teleconferință, transmiterea spontană de informații, supraveghețile transnaționale, livrările supravegheate, anchetele sub acoperire, echipele comune de anchetă și interceptarea telecomunicațiilor.

Toate aceste transformări sunt menite să fluidizeze și să urgenteze procedurile, să pună în valoare rolul autorităților judiciare și să descentralizeze asistența judiciară, să facă pasul important de la un simplu ajutor acordat de un stat în procedurile penale derulate într-un alt stat, la asistența mutuală, coordonarea între autoritățile judiciare implicate și, în general, au sarcina importantă să contribuie la buna administrare a justiției.